

חמודי שי

על התורה והמועדים

הגיגים ועיונות מחודשים בדרך הדרוש והמוסר בפרשת השבוע | גליון ד' | פרשת משפטים שקלים תשפ"ו

הכח לפסוק על כל הנעשה בעולם

בתורה"ק בפרשתנו (שמות כא, א): 'וְאֵלֶּךָ הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׁים לְפָנֶיהֶם'.

קיום העולם

תלוי בתורה ובמצוות של כלל ישראל

בשפת אמת (תרל"ז) כתב: "במדרש מגיד דבריו ליעקב כו' ומשפטיו לישראל כו' ע"ש ד' המדרש. פי' דבריו הוא עשרת הדיברות והוא הנהגתו יתברך את כל הבריאה כמ"ש במ"א כי בעשרה מאמרות נברא העולם ובעשרת הדברות מתקיימת העולם שהקב"ה מנהיג העולם במצוות ופקודיו שמסר לבני ישראל. ובכל דבר יש מצוה מיוחדת והם מקיימים הכל. וכפי שמירת בני המצוות, כך מתנהג העולם. נמצא שבמה שנתן המצוות לבני מסר הנהגת העולם בידינו. וזה צריך כל אדם לידע כי הנהגת הכל תלוי בקיום המצוות של האדם כנ"ל..."

ולענ"ד בתוספת הסבר, דבר זה דומה ל"החודש הזה לכם" שבפרשת בא. כפי שהסברנו ב'חמודי שי' על פרשת בא, ע"י ציווי 'החודש הזה לכם' הקב"ה אומר לכלל ישראל: יש לכם שליטה על הזמן, אתם קובעים מתי יהיו הימים הטובים. כמו"כ הקב"ה העניק לנו את השליטה על כל העולם בדיוק כמו השליטה על הזמן. ובזה נבין למה 'החודש הזה לכם' היה המצוה הראשונה שנצטוו ישראל - בגלל שהיא מלמדת על המצוות כולם - כשם שע"י מצוות 'החודש הזה לכם' יש לנו שליטה על הזמן ה"ה שע"י שאר המצוות יש לנו שליטה על כל המציאות.

הקב"ה מנהיג כפי הבנת כלל ישראל

ממשיך השפת אמת: "ומשפטיו לבני" הוא מעלה גדולה מזאת. שגם המשפט מסר לבני" כאשר מצינו שכשיצא מב"ד זכאי אין מחזירין אותו כו' נמצא שהקב"ה מסר המשפט לבני. וז"ש המדרש שהקב"ה אינו כבשר ודם, רק שמקיים הוא עצמו הגזירה כו' שנשתנה כביכול המשפט עליון ע"י ב"ד שלמטה שכך מסר משפטיו לישראל."

יש להוסיף בביאור דברי השפת אמת 'ומשפטיו לישראל': את המשפט מסרתי לבית דין, ואני אלך לפי הפסקים שלכם. יש לכם את הכוח לפרש את התורה שלי ולפסוק שארבעים מלקות זה למעשה רק שלושים ותשע. אני ציוויתי לתקוע בשופר בראש השנה גם כשחל בשבת ואתם חוששים שאולי תטלטלו בשבת. יש לכם את הכוח לעקור דבר מן התורה ולהגיד "אנחנו לא מתכוונים לתקוע בשופר בראש השנה שחל בשבת" וזה נעשה אמיתתה של תורה בסוד "זכרון תרועה" כדאיתא בירושלמי ובמד"ר פרשת אמור.

צריך תחילה לקבל תורה כאמונה תמימה ואז זוכים לבעלות על התורה

ממשיך השפת אמת: "אמנם ב' אלו הבחי' הם זה אחר זה, כשבנ"י קיבלו הדיברות מקודם, והוא קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות אף בלי השגת הטעמים, רק לקיים גזירת המלך להיות מתנהג העולם ברצון הבורא ע"י שמירת המצוות של בני" כמו שבארנו למעלה, ע"י זכו אח"כ אל המשפטים שהוא השגת הכל עפ"י השכל. וכפי הסכמת דעת בני ישראל שלמטה מסכים הקב"ה עמם. וזה פי' נעשה ונשמע - שע"י העשייה זוכין אח"כ לשמיעה שהיא ההשגה כנ"ל. וזה 'ואלה

המשפטים', ו' מוסיף על עניין ראשון שאין להשיג המשפטים רק אחר קבלת הדברות כנ"ל."

פירוש - דכל זה בתנאי אחד. אתם יכולים לקבל את כוח המשפטים, כולל הבנת המשפטים לפי השכל שלכם, רק אחר קבלת הדיברות, כמו שבזמן קבלת הדיברות הקדמתם נעשה לנשמע. קיבלתם עליכם אז באמונה שלימה את התורה הקדושה כי הייתם קרובים אלי וקיבלתם את עשרת הדיברות בלב שלם, גם אם לא הבנתם אותם, וזהו 'ואלה המשפטים', ו' החיבור המחברת את הפרשה עם פרשת עשרת הדיברות. והוא סוד החיבור בין 'נעשה' ל'נשמע'. על ידי הקדמת 'נעשה' ל'נשמע' בקבלת ה' דיברות, בזה זוכים ל'נשמע' שהם המשפטים עם עצם כח המשפט.

הקב"ה מצווה למשה שיאמר לישראל כי בקיום המצוות נבראים מלאכים

"ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" (שמות כא, א).
אומר המהר"א ל צינץ: הקב"ה הראה למשה רבינו שמכל מצווה נברא מלאך ויש אורות שקשורים למצוות ולמלאכים, והאורות האלו נעשים פרקליטים לזכות מי שמקיים את המצוות. כלל ישראל ראו את זה בדיברות וזה פירוש "וראים את הקולות" - ראו את האורות והמלאכים של המצוות, והש"ת דרש ממש רבינו שירד אל העם "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", ויסביר להם לפי ערכם שיוכלו להבין שהמצוות שהם מקיימים בוראים שמים חדשים וארץ חדשה ומלאכים ואורות קדושים ממש, והם פרקליטים מליצי יושר עבור כל מי שקיים את המצווה שבראה אותם, ובוה הוא מפרש את הפסוק "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" - האדם חי מהמצוות שבוראות את המליצים שיטענו עבורו ויצילו את חייו.

כח המהר"א ל צינץ להבטיח להמליץ בעולם העליון

כבר מזמן עלה בדעתי שזה שהמהר"א ל צינץ היה מבטיח שהוא יהיה מליץ יושר על כל מי שלומד את תורתו

עניינים שנתבאר

א

אחרי מתן תורה יש לישראל כח לפסוק על כל הנעשה בכל העולם ----- כשם שמצוות ר"ח ממחישה שאנו שולטים בזמן, כן ע"י המצוות אנו שולטים בכל העולם ----- בידינו להחליט אם מותר לתקוע בשופר בשבת מכוח עצם קבלת המצוות ----- זכות קבלת התורה ללא שום השגה והבנה אלא רק לעשות רצון ה' ---- -- כוחנו לקבוע הארבעים הן חסר אחת ----- כמו שבקבלת התורה היה 'נעשה' בלי הבנה כן בכל הזמנים

ב

"ואלה המשפטים", ללמדם שבלימוד התורה נבראים אורות ומלאכים ----- משפט-ים: י' - עשרת הדיברות, מ' - ארבעים יום ----- משפט-ים: י' - עשרת הדיברות, מ' - ע"י משה ----- משפט-ים: ים שקבלו עשרת הדיברות והתורה אחרי שעברו בים ----- ים - זה ים התלמוד, החלק הרוחני של הים ----- התורה בידינו מידה כנגד מידה ----- התורה מעניקה חיים לנו ולהמשך הדורות

פרשת שקלים

הצניעות במחצית השקל מגן על ישראל ----- כוח הנסתר הפועלת בנס פורים ----- מחצית השקל מציל מהעשרת אלפים ככר כסף של המן ----- הצניעות היא כוחה של ישראל לנצח ----- גאות עמלק הוא עצם סיבת מפלתו ----- יוסף הצדיק וכוחו של חודש אדר

חודש אדר

ביאור משמעות 'מרבין בשמחה' לעומת 'להיות בשמחה' ----- שמחת אדר א' לעומת שמחת אדר ב' ----- השמחה של אדר: הודאה על ניסים ידועים ושיאנם ידועים ----- בתפלתנו שבכל יום מודים "על נסין", הכוונה לניסים שגלויים רק להש"ת --- התבוננות במגילה תלמד אותנו היאך כל הניסים מצטרפים לנס גדול אחד

פרשת שקלים

הצניעות במחצית השקל מגן על ישראל

בשבת הסמוך לראש חודש אדר קוראים "פרשת שקלים" שהוא הציווי בריש פרשת כי תשא לתת את מחצית השקל. בזמן שבית המקדש היה קיים "באחד באדר משמיעין על השקלים" כדי שכלל ישראל יזכרו ויכינו את שקליהם עד ראש חודש ניסן. עתה בעוה"ר שאין לנו בית המקדש ומזבח כפרה בכל זאת "זכר למקדש" עושים את ההכרזה סמוך לראש חודש אדר. וצ"ע אם בין כה לא נותנים את מחצית השקל בזה"ו, למה להכריז כ"כ מוקדם לפני "זמן נתינתו", ברוב הפעמים אפילו לפני "אחד באדר"? נלענ"ד שיש קשר עמוק בין העניין של מחצית השקל לנס פורים שהיה בחודש אדר, ואפילו לעצם מזלו של חודש אדר. ונקדים בזה עניין גדול שהיה במחצית השקל שהתורה מעידה עליו "ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם". אפילו כשעם המשך בעמוד ג

הרוחניות של ביזת הים

ושידפס את ספריו, הוא מאחר שכל עת שלומדים תורתו שפתיו דובכות בקבר והוא כאילו חי בעולם הזה, אבל לא זה בלבד, אלא הוא

גם מקבל עלייה בעולמות העליונים היות ודברי תורתו בוראים לו מלאכים ואורות עליונים. ובוהו הוא חי בשני עולמות ונעשה צינור להשפיע השפעות טובות, ויש לו הרבה זכויות שיכול לחלוק עם אחרים. וכשלמדתי את דבריו הקדושים בפרשה זו נוכחתי לדעת שהוא עצמו הסביר כך, וברוך שכוונתי.

רמזי תיבת "משפטים"

"ואלה המשפטים": עלה בדעתי שניתן לקרוא בדרך דרוש את המילה משפטים משפט י-מ.

משפט י' הם עשרת הדיברות, בעניינן היינו צריכים להצהיר "נעשה ונשמע" ולקבל באמונה ללא שום שאלות כדברי השפת אמת שציטטנו לעיל, ומשפט מ' הם "ארבעים יום וארבעים לילה" שמשוה רבינו שהה בשמים בסיני ולמד את כל התורה, ביום תורה שבכתב, ובליילה תורה שבעל פה, כולל הכללים איך לדרוש ולחדש. או יאמר "ואלה המשפטים אשר תשים לפניך" - דבכל הגבהת ס"ת אומרים "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל על פי ה' ביד משה", אפשר שזאת הכוונה, אשר תשים לפניך משפט-י"ם - "מרמז על תורת ה' שכולה כלולה ב'י' הדברות, מ' מרמז על משה שנתן לנו תורת ה'.

או יאמר **משפטים: משפט** - אנחנו מבינים רבים מהם היטב, בייחוד דיני ממונות; הכל הגיוני, אנחנו מביאים סברות להסביר ולפסוק. אך קודם לכל צריך אמונת תמימה בה. "י" - עשרת הדברות: הדברות הם העיקרים הכלליים; לאחר כן זוכים למ' - הפרטים שמשוה רבינו למד משך ארבעים יום וארבעים לילה. וכל זה הוא "אשר תשים לפניך" כשם שכלל ישראל קיבלו את ה'-י' דברות באמונה שלמה, כך תסביר להם את המשפטים באמונה שלמה אע"פ שהמשפטים ניתנים להבנה, בכל זאת הרי הרבה הלכות הם בגדר חוקים כמו הפטור על נזקי כלים בבור ופטור טמון בנזקי אש, שידעו ישראל שהאמונה במעלה חיונית וראשונה, והבנת המשפטים משנית, ועיקר התורה הוא האמונה של הקדמת נעשה לנשמע.

משפטים - רוחניות ביזת הים

בביזת הים יצאו מהים עם מרכבות הכסף והזהב כדי לקיים את מה שהובטח לאבות "ואח"כ יצאו ברכוש גדול" ומזה נלקח החומר לבניית המשכן, והיה בנפשנו לתת את תרומות המשכן. נראה שיש לזה רמז בפרשתנו "ואלה המשפטים - ואלה משפט-י"ם". יש אוצר נהדר נוסף שהקב"ה נתן לנו, ביזת ים התורה. "אשר תשים לפניך", אלה המצוות שהם 'לעולם ועד'. "כי הם חיינו ואורך ימינו" זו המסורה שלנו. ה' הבטיח לאבותינו שאחרי יציאת מצרים הוא ייתן לנו אוצר גדול, והאוצר הכי גדול זו התורה. ואלה המשפטים - ואלה משפט-י"ם, ברכוש גדול מהים של התורה. רבים הם אוצרות התורה, אלו שגלויים לנו, ואלו שעתידיים להיגלות. החידושים שעוד לא נגלו עדיין מוסתרים, הם בסוד מרגליות שבים.

התורה בידינו בבחינת מידה כנגד מידה

מה שנקראת התורה בכללות "משפט", נראה לעניות דעתי משום שהיא ניתנה במערכת של משפט דהיינו מידה כנגד מידה. המצרים זרקו את הבנים שלנו ליאור, אבל הייתה לנו הבטחה מזקנינו, מהאבות, החל מאברהם, "וה' ברך את אברהם בכל", בכ"ל בגימטריה בן. רואים מזה ש"כל" לא מוגבל לרכוש אלא כולל גם את הבנים. אנחנו אומרים "בכל, מכל, כל": לכל אחד מהאבות הובטח "כל", ועי"ז יש חוט המשולש אחר אברהם, יצחק ויעקב, צדיק בן צדיק בן צדיק, ובוהו אנחנו מעוגנים בנצחיות שאף פעם לא יפסקו בני תורה מאיתנו. זו ממש מידה כנגד מידה: המצרים ניסו לאבד את הבנים שלנו ואנחנו נוליד בני תורה לנצח.

התורה מעניקה לנו חיים והמשכיות הדורות

עוד יש להוסיף שגם זכינו לזה מטעם שבמתן תורה אמרנו "בננו ערבים לנו" ועל ידי זה זכינו ל"כי הם חיינו". התורה מעניקה לנו חיות ומצמיחה לנו בני תורה חדשים שבונים מחדש בכל דור. בכל פעם שיש אסון, רחמנא ליצלן, אנו בונים מחדש, "אל תקרי בניך אלא בוניך". רואים זאת גם בדורנו לאחר חורבן השואה. כל הדורות החדשים והתחדשות התורה פועלים להגדיל תורה ולהאדירה. אנחנו רואים כל כך הרבה ישיבות וכוללים, דף יומי וסיום הש"ס העולמי - עשרות אלפי מסיימי הש"ס ייקהלו במקום אחד לבד כל שבע שנים, אי"ה. מי היה יכול לדמיין את זה אחרי המלחמה? "ברוך אתה ה' הבורח בעמו ישראל באהבה".

וכל זה מאהבתו יתברך את ישראל שנתן לנו את התורה, כל מצווה נותנת לנו חיים, וזהו הרכוש הגדול, זו המורשת שלנו.

דיני עבד עברי כמשל לקבלת התורה ועבודת ה'

בתורה"ק בפרשתנו "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד" (שמות כא, ב). דורשי רשומות עיינו בעניין למה המצווה הראשונה לאחר מתן תורה היא "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד...". ("עין בחידושי הרי"מ על פרשתנו), ואענה אני גם חלקי. זה כנגד קיום התנאי של יום השישי של מעשה בראשית, שאם יקבלו ישראל את התורה בשישי בסיוון מוטב, ואם לאו יחזור העולם לתוהו ובוהו. הקב"ה מודה לישראל שקיימו את התנאי ע"י שהקדימו נעשה לנשמע, ולכך מצווה אותנו "שש שנים יעבד", דכל עבד העברי, הן מוכר עצמו והן מכור בית הדין, עובד רק שש שנים, כנגד מה שכתוב "יום השישי", ואז מיד ביום השביעי שבת. הקב"ה אומר לישראל: "אתם שקיימתם את התנאי של יום השישי, עכשו מגיע לכם לנוח בשביעי, ואפילו לעבד העברי שבניכם. עצם העובדה שהגעתם לזוהי המשפטים' משמעותה שעברתם את מבחן קבלת התורה, ואני רוצה לתת לכם שבח והודאה על אמירת נעשה ונשמע וקבלת תורת".

השומר שבת כהלכתה מוחלץ לו על כל עוונותיו

מוסיף הקב"ה ואומר: "ואלה המשפטים אשר תשים לפניך; כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחופשי חנם", כנגד "ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי ויכולו השמים והארץ וכל צבאם... וישבות ביום השביעי". "ובשביעית יצא לחופשי חנם" - חנם משמעו ללא דאגות. ביום השביעי יש לך יום חופש מכל החטאים: "כל שומר שבת מחללו - אפילו עבד ע"ז כדורו של אנוש מחול לו". אם נגבת משהו ונמכרת לעבד, לאחר שש שנים של עבדות לצורך תשלום וכפרה (עין להלן מש"כ בזה) בשביעית יצא לחופשי חנם שהרי שילם חובו ונרצה לו על עונו. וה"נ אם עברת עברה, ר"ל, בשבת תנוח דעתך ואל תדאג בקשר לזה, וזה סוד שהתורה ניתנה בשבת מפני שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, בסוד בשביעית חופשי חנם.

בני ישראל הורגלו לשינה בשבת ולכן היה צריך להעירם

ראיתי בפרקי דרבי אליעזר (פרק מא) שכתב שישנו משך שעתיים באותו יום של מתן תורה והיה צריך להעיר אותם, ותמוה הדבר שהרי רצו לקבל את התורה, ואיך ישנו? וצ"ל שהתרגלו לישון בשבת מאז שקיבלו אותה במרה... הם היו בשלווה כל כך גדולה ביום שבת קודש שפשוט נרדמו באותה שבת כלי שום דאגות. "בשביעית יצא לחופשי חנם". בשבת הקב"ה מוציא ממאסר ומחזיר ע"י משרע"ה את הכתרים של "נעשה ונשמע" לישראל וזו המנוחה הטובה של יום השבת. לרוח הדברים ניתן להבין למה התורה איחרה את סיפור מעשה העגל עד לאחר הפרשות של משפטים, תרומה, תצוה וחצי פרשת כי-תשא - שלא לערוב שמחת החתונה - "ביום חתונתו זה מתן תורה", וכל הפרשות האלו בבחינת שבת, "יצא לחפשי חנם" ללא דאגה מהחטאים שבידינו.

ביאור הקשר המיוחד בין האלמנות והיתומים להקב"ה

"כל אלמנה ויתום לא תענון... אם צעק יצעק אלי שמע אשמע צעקתו" (שמות כב, כא-כב).

אפשר לבאר, אנו יודעים שאלמנות ויתומים כשהם מתענים תחת ידי אחרים, השם יתברך מבטיח שאם יצעקו אליו, הוא ודאי ישמע לבכיותם ותחנוניהם. כאשר נתבונן בדבר נראה שזה בדין וממש בבחינת "מידה כנגד מידה", שהרי הקב"ה במידת דינו לקח את אבי המשפחה, ונוצר חלל בחיי האלמנה והיתומים והם סובלים מבדידות כשאין להם את מי לשתף בצער העובר עליהם וגם לא בשמחות שיהיו.

מידה כנגד מידה

לכך "דמעותיהם קרובות" והקב"ה לוקח על עצמו למלא את החלל הזה ולהיות "אבי יתומים ודיין אלמנות", ולכך לאלמנות וליתומים יש קשר מיוחד עם ה' יתברך, והאלמנות והיתומים מרגישים את זה ופונים אליו ית' תמיד כי יש לו ית' חמלה כלפיהם בגלל מצבם וחווית האובדן, האבל והבדידות, ולכן אנו מזהירים להתייחס אליהם כראוי, ואע"פ שזו מצות לא תעשה הלאו הזה מחייב לנוהג איתם בחמלה וחסד בקום ועשה כידוע.

לשונות רבותינו ראשונים בעניין הזהירות המופלגת באלמנות ויתומים

זה לשון ספר החינוך (מצוה סה): "שנמנענו מהכביד במעשה או אפילו בדיבור על

הזהירות המופלגת באלמנת ויתומים

היתומים והאלמנות,
שנאמר (שמות כב,
כא) כל אלמנה
ויתום לא תענון,
אבל כל משאו
ומתנו של אדם
עמהם יהיה בנחת

ובחסד ובחמלה" עכ"ל בריש המצוה, ועיין שם מש"כ עוד בזה.

וז"ל הרמב"ם ביד החזקה (הלכות דעות פרק ו הל' י): "חייב אדם להזהר ביתומים ואלמנות מפני שנפשו שפלה למאד ורוחם נמוכה, אע"פ שהן בעלי ממון. אפילו אלמנתו של מלך ויתומיו, מוזהרים אנו עליהן שנאמר כל אלמנה ויתום לא תענון. והיאך נוהגין עמהן? לא ידבר אליהם אלא רכות ולא ינהוג בהן אלא מנהג כבוד... ויחוס על ממונם יותר מממון עצמו... לא ינהוג בהן מנהג כל אדם אלא יעשה להם הפרש וינהלם בנחת וברחמים גדולים וכבוד..." ע"כ.

גדולי ישראל שקיימו זאת באופן נעלה

כדי להמחיש זאת, נזכרתי שדודתי, שהיא אלמנה, גילתה לנו שבכל יום שיש היא קיבלה טלפון מתלמידי חכם עצום, הגאון הרב בנימין קמנצקי זצ"ל. היא תמיד התהנה "מי אני? אני לא מבינה למה אני ראוי" ליחס הזה שהוא מתקשר אלי כל שבוע בערב שבת". הוא לא התקשר פשוט להגיד "שבת שלום", הוא גם שאל איך ה' השבוע שלה והתייחס אליה בשמה הפרטי כאילו היא קרובה משפחה. הוא העניק לה את מירב האכפתיות והכבוד ולעולם לא נמנע מלהתקשר בכל יום שיש. הוא פשוט נתן לה את הכבוד והנחמה כאילו היא קרובה משפחה.

ושמעתי מתלמידי ידיד נפשי הגאון הרב יוחנן בקהופר שליט"א שהרב הראה לו בטלפון הנייד שלו שהיה לו קובץ שלם תחת השם "אלמנות" ובקובץ היו שמות ומספרי טלפון של עשרות אלמנות שאליהן הרב היה מתקשר כל ערב שבת וכל ערב

המשך ממעמד א

ישראל עומד למניין שיש לחשוש מאד מפני עין הרע וכל הקטרוגים שיכולים לבוא מחמת זה, התורה מעידה שהמחצית השקל יגן בפני הנגף בגלל שהמחצית השקל חוצץ, מסתיר, ובוזה מגן על ישראל בפני עין הרע וכל החיצונים.

כוח הנסתר הפועלת כנס פורים

ידוע שנס פורים היה נס נסתר, וכתוב בספר אור חדש לרבינו המהר"ל מפראג שנס נסתר גדול מנס נגלה, ולכך הוא לא נתפס בראייה, וזכינו לנס נסתר בזכות זה שאסתר הייתה צנועה ונסתרת בכל מעשיה. על פי זה נראה לי לומר שכל זכות להינצל מגזרת המן היה בו עניין של צניעות והסתר וזה משקל נגד לעזות פנים וחילול שם שמיים בפרהסיא שעמלק תמיד עושה ביד רמה.

מחצית השקל מציל מהעשרת אלפים ככר כסף של המן

איתא בחז"ל שכשהמן הציע את העשרת אלפים כיכר כסף לאחשוורוש כדי לחסל את העם היהודי הקדוש ברוך הוא אמר "כבר הקדימו שקליהם לשקלך". המן לא הסתיר את כספו והתנאה בו ובעושרו בכלל, וכשביקש לתת את העשרת אלפים ככר כסף עצמו התנאה בכסף הזה, ופרסמו, עד שהיה ידוע היטב כמו שכתוב: "ויגד לו מרדכי את כל אשר קרהו ואת פרשת הכסף אשר אמר המן לשקול על גנזי המלך ביהודיים לאבדם" (אסתר ד, ז) וביאר האבן עזרא - "פרשת - מגורת לפרוש להם - שביאר לשרים דבר הכסף". וכנגד זה בהיפך גמור הוא מחצית השקל שהעשיר לא יכול להרבות ולהתנאות, היא מתנה אלמונית שדווקא מכסה על זהות הנותן, ולכך מציל מעין הרע וכל פגע רע.

הצניעות היא כוחה של ישראל לנצח

הצניעות של ישראל בכל מעשיהם הוא סוד נצחיותם. מרדכי הציל את חיי אחשוורוש, ואע"פ שזאתאמר אסתר למלך בשם מרדכי" (אסתר ב, כב) בכל זאת מרדכי, אסתר, וכל ישראל לא התנאו במעשה הזה אלא שתקו ממנו כדי שיישכח והמידע "ייגנז בספר הזכרונות", והיא שעמדה לנו! המעשה נזכר דווקא "בלילה ההוא..." שהיינו צריכים לזה כדי להצילנו. נתאר לעצמינו מה היה קורה אם מרדכי היה מתכבד בזה שהציל את אחשוורוש, והיה מקבל גמול על מעשיו, ואחשוורוש לא היה חייב לו כלום? לא היה כל הביזיון להמן של "קח את הלבוש והסוס ועשה כן למרדכי היהודי", שזה היה תחילת מפלתו.

האמת שהצניעות של ישראל בכל ענייניהם, אפילו במצוותם, עומד למנן

תג, ולכולן הוא היה נותן את אותו יחס חם, תשומת לב והתעניינות בכל פרטי מצבן, בדיוק כמו לדודתי.

הבטחה אלוקית שהעושה כן יתברך ממעון הברכות

נ"ל שהעושה זאת ממש עושה את העבודה של הקב"ה. כשקראתי את הפסוק הזה הרגשתי שאפשר להבין אותו מעבר לחיוב להתאמץ להיות אדיב לאלמנות וליתומים, אלא הקשר המיוחד של אלמנות ויתומים להשי"ת, המקשיב להם בקשב רב, אף מרבה זכויותיהם של האנשים המטייבים להם ומתייחסים אליהם בחביבות, שכן האלמנות והיתומים מתפללים עבורם ומודים להם ואף השי"ת מחזיר להם טובה.

לאחר מכן מצאתי רעיון בדעת זקנים הדומה לזה, גישה המדגישה את השכר הגדול שניתן למי שחביב ומתחשב באלו האומללים. וז"ל הדעת זקנים מבועלי התוספות על הפסוקים "אם כסף תלוה... ואם חבל תחבל שלמת רעך והי' כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני" (שמות כב, כו):

"לכן נראה לפרש דקאי אדלעיל 'עד בא השמש' וגו', ואם אתה עושה כן 'היה כי יצעק אלי' ויתפלל עליך על כל הטובה שעשית לו, ושמעתי תפילתו כי חנון אני, כמו שאתה חונן ומרחם על בריותי שהרי בעל חוב קונה משכונן, ואתה רחמת על זה, אני שנקרא חנון ארחם ואחון עליך ואברכך. והי' דכתיב 'כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך' עכ"ל.

וא"ת שיש לחלק בין הלווה לבין הטיפול באלמנה, שבהלוואה כתוב "כי חנון אני" ולגבי אלמנה ויתום כתוב לגבי האכזרי כלפיהם "וחרה אפי", אבל מאידך הלשון היא כמעט זהה בשניהם, באלמנה ויתום הוא אומר "כי אם יצעק יצעק אלי" ובמשכון כתוב "והי' כי יצעק אלי", אותו ביטוי של צעקה המתאר תפילות רגשיות עמוקות, וזה הגיוני שאנשים שחוו אובדן, או עוני, התפילה שלהם בצורת צעקה שהיא חזקה ונשמעת בשמיים העליונים, כמו שראינו בכנסת ישראל שצועקים מהעבודה במצרים, "הנה צעקת בני ישראל באה אלי" (שמות ג, ט).

ומחסה נגד גאוות עמלק, וזה מוכח מהמשך אותה מאורע. הציווי של "קח את הלבוש והסוס..." היה ביום ט"ז ניסן שבזמן בית המקדש היו מביאים את קרבן העומר. קרבן העומר שהיה בא מן השעורים, הפחותים אפילו מחיטים, היה מתנה מאד צנועה להקב"ה על שבורא ומנהיג את העולם, כדאייתא במדרש רבה בפרשת אמור. ואפילו מקרבן העומר הקב"ה רק מקבל קומץ מהעומר, כבכל המנחות. כשהמן הגיע להרכיב את מרדכי ברחובה של עיר, מרדכי היה לומד את הלכות קמיצת העומר עם החכמים, זכר למקדש, וז"ל הגמ': "אמר (המן) להו (למרדכי ולחכמים) במאי עסקיתו? אמרו ליה בזמן שבית המקדש קיים מאן דמנדב מנחה מייתי מלי קומציה דסולתא ומתכפר ליה. אמר להו אתא מלי קומציה קמחא דידכו ודחי עשרה אלפי ככרי כספא דידך" (מגילה טז א). אפילו המן הכיר שכוח הצניעות של ישראל במצוות העומר התגבר על כספו שהתנאה בו בפרהסיא.

גאוות עמלק הוא עצם סיבת מפלתו

גאוותו והעזתו הפומבית של המן הביא למפלתו הסופי, כמ"ש ויאמר חרבונה אַחַד מן הַסְּרִיסִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ גַּם הִנֵּה הָעֵץ אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּן לְמַרְדֳּכִי אֲשֶׁר דָּבַר טוֹב עַל הַמֶּלֶךְ עוֹמֵד בְּבֵית הַמֶּן גְּבוּהַ חֲמִשִּׁים אַמָּה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ תְּלֹהוּ עָלָיו. (אסתר ז, ט) ופירש המלבי"ם "עומד בבית המן גבוה וכו' - הלא העץ עומד עדיין וגבוה חמשים אמה, למען יתראה לעיני הכל, וזה חרפה גדולה להמלך, שבעת שלבש מרדכי לבוש מלכות וקראו לפניו שהמלך חפץ ביקרו, בכל זאת העץ המוכן לו לתלותו עליו עומד בגלוי לעיני כל, לאמר שהאיש אשר המלך חפץ ביקרו מזומן להתלות, ואין לך מרד גדול מזה, ועפ"ז כדין פסק המלך וחרץ משפטו לתלותו. כן יאבדו כל אויבי ה' עכ"ל.

יוסף הצדיק וכוחו של חודש אדר

והנה הראש השבטים יוסף הצדיק היה חסין ומוגן מעין הרע וכל מי שחושש מעין הרע צריך לומר "אנא מזרעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא" ולכך נמשל לדגים שלא שולט בהם עין הרע ככתוב "ידגו לרוב בקרב הארץ" וכל זה בגלל שהם סמויים מן העין מתחת למים ובוה ניתן טעם לשבח שהתגברנו על המן בפרט ועמלק בכלל בחודש אדר שהוא מזל דגים והוא כנגד יוסף ככתוב בספ"ק קדושת לוי שכמו שיוסף מתפצל למנשה ואפרים כך חודש אדר מתפצל לאדר ראשון ואדר השני. והכל סובב על אותה נקודה להיות צנועים וסמויים מן העין וענויים שזה משקל נגד לחציפות וחילול ה' בפרהסיא של עמלק.

הניסים הידועים ושאינם ידועים

אנו עומדים עתה סמוך לראש חודש אדר. משנכנס אדר מרבנים בשמחה. אדר הוא חודש הניסים - לא ניסים גלויים, אלא ניסים נסתרים. בפורים מוספים בתפילה "על הניסים ועל הנפלאות ועל התשועות", ובכל יום בתפילה אנו אומרים "על ניסיך שבכל יום עימנו", שבכל יום יש ניסים.

כמו שאנחנו מבטלים את התמונה הן הידוע והן שאינן ידוע לנו - כך אנחנו מצהירים ג' פעמים ביום בתפילה שיש ניסים ונפלאות בכל יום, כל הזמן. אנחנו לא תמיד מודעים לפרטים שלהם, אבל יודעים שהם קיימים.

זו כוונתנו בברכת "רופא כל בשר ומפליא לעשות", כשאומרים "גלוי וידוע לפני כסא כבודך" - דווקא! הדין שאין אנו מודעים לניסים ולנפלאות אבל "גלוי וידוע לפני כסא כבודך", שהקב"ה מודע להם. ומחמת זה אנו מברכים ברכה זו, על אף שאנחנו לא מודעים לפרטים, כיון שאנו מאמינים, אנחנו יודעים שהם קיימים, והקב"ה מצילנו ועושה לנו ניסים, בין אם אנו רואים אותם ובין אם לאו.

כנס המגילה כל הניסים הפרטיים התאחדו לנס הגדול

כשמתבוננים במגילה, כשרואים את כל החלקים השונים ומחברים אותם יחד, כשרואים היאך כל דבר נעשה נפרד, לעצמו, ומחברים הכל, הרי נראה לעין כל שאין זה מקרה. כמעט בלתי אפשרי להגיד שלא מדובר בנס נגלה. עבורנו זהו נס גלוי. הרב יעקב עמדין אומר שהעובדה שכלל ישראל עדיין קיים זה הנס הגדול מכולם.

משנכנס אדר מרבין בשמחה, זהו החודש של השמחה. מזל אדר הוא מזל דגים; דגים "שאינן שולטת בהם עין הרע", וא"כ חודש אדר בבחינת עין טובה שרואים בעין שכלל ישראל מתברך בהרבה הרבה בשורות טובות.

בעניין שמחת אדר ושמחה בכלל

"אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: כשם שמשנכנס אדר ממועטין בשמחה, כך משנכנס אדר מרבין בשמחה" (תענית כט א).

הנה, יש לדייק ממש"כ "משנכנס אדר מרבין בשמחה" ולא כתב "צריך להיות בשמחה" או "חייבין לשמוח", וכל שכן ממש"כ "משנכנס אדר ממועטין בשמחה" ולא כתב "מרבין בבל" או "אסור בשמחה" אלא דווקא "ממועטין בשמחה", שתמיד צריך להיות בשמחה, אלא פעמים בהרבה שמחה כמו בחודש אדר שמרבין בשמחה, ופעמים בפחות שמחה כמו בחודש אב - אבל צריך שתהא תמיד "שמחה בסיסת" כנגד אור הנשמה המאיר בנו והדבקות התמידית שיש לנו בהש"ת בכל עת ובכל מצב.

וז"ל הרמב"ם בפ"א מהלכות דעות הל' ד: "...לא יהא מהולל ושחוק ולא עצב ואונן אלא שמח כל ימיו בנחת בסבר פנים יפות. וכן שאר דעותיו. ודרך זו היא דרך החכמים....". הרי שלהיות שמח תמיד זו הדרך הממוצעת והתמידית של כל יהודי.

כשהרציתי את הדברים בפני מו"ר גאון ישראל ותפארתו מוהר"ר דוד קאהן שליט"א רב דק"ק גבול יעבץ קילסם ואמר כשבת צחוק נסוכה על פניו: "ברצלוב" (וב"ל שכוונתו הייתה שכיוונתי לדעת קדושים מוהר"ן מברסלב [ברצלב]). ועיין מש"כ לעיל בעניין ט"ו בשבט שכמו שבועץ יש תמיד את הגזע המרכזי שרק מתרחב ואינו פוסק, כמו"כ האדם לא מאבד את "הילד הפנימי" וחדוות הנעורים, והיא היא השמחה הפנימית התמידית, והבן).

שמחת אדר א' לעומת שמחת אדר ב'

בשנה מעוברת יש לנו שני אדרים; אדר א' ואדר ב'. איזה מהם גדול בשמחה? בתור פסיכולוג, הנטייה הראשונה שלי היא להגיד שאדר ב' גדול יותר בשמחה. באדר ב' יש לנו את כל ההלכות של ימי הפורים. הלכות אלו כוללות תענית שהיא לזכר שלושת ימי התענית שאסתר קבעה בדור ההוא וגם לזכר הקרב הגדול ב"ג אדר, וקריאת המגילה שמלאה במתח המתחיל מעלייתו של המן והגזרות נגדנו. זה דומה לאדם שנוולד למשפחה עשירה, הם רגילים לעושר ואין לו משמעות עבורם. אבל אדם שנוולד למשפחה ענייה ואז הצליח בעסקים והתעשר מאוד, אדם כזה יהיה הרבה יותר שמח בשל המהפך, המעבר מעוני לעושר בעקבות מאמציו.

ההגדה של פסח מלאה בניגודים. ארבע הקושיות של 'מה נשתנה' מבטאות בעצם ענין אחד: הילד מצביע על סתירות. אנחנו עשירים או עניים? אנחנו משלבים בסדר סממנים של עבדות ועוני, וגם משלבים בו סממנים של עושר ומלכות? ואז אנחנו עונים "עבדים היינו לפרעה... ויוציאנו ה' משם". תמיד יש אושר רב יותר כאשר רואים את הניגוד. מצד זה אדר ב' גדול בשמחה כי אנחנו מציינים את הניגוד.

אבל אולי אדר א' גדול יותר בשמחה כי יש לנו חודש של שלושה ללא זיכרונות כואבים. ואז הבנתי: אדר א' גדול יותר! מודע?

"אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם". הכח של אדר הוא שה' מציל אותנו דרך נס נסתר. יש נס נסתר שרק ע"י האמונה בהשגחת ה' אפשר לראות אותו, ויש נס נסתר שנסתר אפילו מעיני המאמינים בה' ובהשגחתו על ישראל עם סגולתו, ולא יתגלה לעינינו אלא לעתיד לבא.

באדר א' אנחנו מציינים את פורים קטן ללא שום מגילה ושום הלכות לזכר הנס, ונלענ"ד שסגולת פורים קטן פועלת כך שאפילו שאין אנחנו יודעים מה הגויים זוממים נגדנו, ה' מציל אותנו כל הזמן. זהו נס נסתר במלוא מובן המלה, שאפילו אנחנו, ישראל עם קרובו, לא יכולים לראות כרגע. אנחנו עדיין לא יודעים ממה ריבוננו של עולם הציל אותנו. "אלא שבכל דור ודור", בכל דור, בכל שנה, בכל דקה.

אנחנו אומרים בברכת "אשר יצר את האדם בחכמה", בנוגע לגוף שלנו, "גלוי וידוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או ייסתם אחד מהם". ה', אתה מודע לכל הדברים שיכולים להשתבש בגוף שלנו אם חס ושלום עורך ייסתם או נקבל התקף לב או שבץ. יש כל כך הרבה דברים שיכולים להשתבש, דברים שהם "גלוי וידוע לפני כסא כבודך" - לפניך הם גלויים, ולא לפנינו.

בהלל אנחנו אומרים "הללו את ה' כל גויים, שבחווה כל האומים, כי גבר עלינו חסדו ואמת ה' לעולם הללויה". שמעתי פשט: מדוע הגויים מהללים את ה' ושרים את שבחיו? כי הם זממו נגד כלל ישראל והתוכניות שלהם נכשלו. הם אלו שמודעים לכך שהתוכניות שלהם נכשלו. אפילו שהם מתוסכלים מכך שהתוכניות שלהם נכשלו, הם עדיין מעריכים את ה' שיכול את התוכניות שלהם.

זו הכרה שלא תאמן! אפילו אותם גויים שהם "עומדים עלינו לכלותינו", כשהם נכשלים הם מבינים שיש ריבוננו של עולם. ואז הם שרים את ההלל, ועלינו ללמוד את חסדי ה' הנסתרים מהשירה שלהם!

אפשר להביט על כך בדרך נוספת, במונחים של קומות. יש את אדר א', בו האדם מלא בשמחה, ואז יש את אדר ב' שעומד על גבי אדר א' ואפשר להגיע בו לרמות שמחה אפילו יותר גבוהות. העובדה שאדר ב' מגיע רק לאחר אדר א', משקפת "מרבנים בשמחה". השמחה רק גדלה וגדלה. וכך, במקום שלושים יום של שמחה, יש לנו עכשיו כפול. ואז ניתן לומר שבאדר ב' אנחנו בשמחה גדולה יותר כי אלו ימים נוספים של שמחה תמידית.

דברנו עד כה מהפן המחשבתי, אך זו באמת סוגיא הלכתית עמוקה וסבוכה. עיין מגילה (ו ב). תוד"ה ור"א בר"י סבר וכו' שתי דעות בעניין מצוות סעודה ב"ד וט"ז דאדר ראשון (פורים קטן) ועיין בחידושי השפת אמת שם, וכן האם השנה שאירע הנס הייתה שנה מעוברת והיו שני חודשי אדר, דא"כ המשמעות הפשוטה שהנס היה באדר ראשון! עיין ירושלמי מגילה פרק א הלכה ה ועיין שו"ת חת"ס אור"ח סי' קסג מש"כ בזה. ועיין חת"ס עה"ת בפרשת תצוה שכתב לשלוח משלוח מנות גם ב'פורים קטן! עיי"ש. העיין בסוגיא זו הוא שמחת האדר האמיתית שנאמר "פקודי ה' ישרים משמחי לב" (תהלים יט ט).

בואו נקווה שאדר זה "משנכנס אדר מרבין בשמחה" באותה צורה בה המזל של חודש אדר הוא דגים. זה סמוי מן העין. שלא תשלוט בנו עין הרע. שנזכה ליהנות מהמשפחות שלנו ושתהיה לנו שמחה נהדרת החודש, ובייחוד בפורים העתידי, אי"ה בקרוב, בקרוב ממש.

הודעה משמחת

ללומדי והוגי התורה רבנו ותלמידיהוון בעזה"י"ת בשבועות הקרובים יצא לאור הספר הנפלא

"חמודי שי"

על מגילה חודש אדר וד' פרשיות אשר בו ביאורים נפלאים וערבים על מגילת אסתר ופנינים יקרים מתורתו של הרה"ק המהרא"ל צינץ

טיעמו וראו כי טוב